

Галятовський Іоаникій. Н(е)бо новосє, з новыми звѣздами сотворенносє. То єсть, Преблагословенная Д(е)ва М(а)рия Б(огороди)ца з чудами своими. Могильов: Друкарня М. Воцанки, 1699. 4° [2] – 216, [9] арк. Інші друкарські погрішності, наприклад: на арк. 188 замість чуда тридцять першого помилково повторно вказано тридцятьє. Шрифт кириличний, мова староукраїнська.

Автор – Іоаникій Галятовський. (бл. 1620–1688), видатний український письменник, теолог, агіограф, перекладач, проповідник, церковно-освітній діяч, ректор Києво-Могилянської академії; з 1669 року займав пост архімандрита Єлецького монастиря у Чернігові. Автор багатьох богословських творів українською та польською мовами, зокрема полемічних, більшістю спрямованих на покріплення православної віри в протиставлення католицької, переклав українською деякі уривки з Біблії.

Друкарня Максима Воцанки.

Друкар Максим Ярмолініч Воцанка (Maxime Woszanka) (50-е гг. XVII–1708?) – білоруський друкар і гравер середини. XVII – початку XVIII в., один з засновників Могилевської Богоявленської братської друкарні. Навчався у Віленській єзуїтській академії, бакалавр філософії та вільних мистецтв (з 1672), магістр (з 1673). Спочатку працював у друкарні у Слуцьку, потім з 1680-х рр. – у Могильові. Одним із перших у білоруському кириличному друкарстві застосував техніку різцевої гравюри на міді.

Склад видання: збірка релігійних сказань, яка містить відомості про чудеса Пресвятої Богородиці, зібрані з джерел різного походження (переказів та свідоцтв). Це третє видання, на відміну від двох попередніх, львівських середини 1660-х рр. (друкарня Михайла Сльозки), збільшене: додані нові розділи, загальна кількість чудес досягає 457; у новій мовній редакції, наближеної до свого часу.

Основна частину книги складають 29 розділів, у яких описуються чудеса Пресвятої Богородиці, зокрема чудеса за життя Богородиці (про її зачаття, народження, смерть та вознесіння), чудеса після її Успіня (зцілення, порятунок та ін.), чудеса від ікон Богородиці (розповіді про чудеса, пов'язані з найбільш відомими іконами), чудеса у різних сферах життя (розповідь про допомогу Богородиці у різних справах, зокрема під час військових дій); «Короткое зебранье речій барзо потребных, до Вѣры нашеи Православнокафолической належачыхъ»; «Оглавленіє, Чудовъ Пресвятои Богородици».

Зображувальні матеріали: заставки, кінцівки, ініціали, набірні виливні прикраси. Сторінки в лінійних рамках (з однієї лінії – біля корінця та понизу та двох – зверху та правий, на зворотах лівий береги). Гравер Васілій Вошанка (Vassili Woszanka).

Особливості примірника.

Лінійні розміри блока: 188 x 145 x 35 мм.

Матеріали блока: папір кінця XVII ст. з дрібними фрагментами філіграней, зокрема трьох христів та геральдичні мотиви (зображення більшістю нечіткі, найбільш розбірливі на арк. 114, 134), атрибуція ускладнена тим, що фрагменти розташовано по середині аркушу біля корінця, заходячи в нього.

Блок некомплектний: не вистачає тит. арк. та арк. зі зверненням до читача («Читателнику ласкавый»). За наявною кількістю аркушів формула видання є такою:

1–204, [1], 206–2011, 211– 216, [9] = 226 арк.

Обріз золотий з орнаментальним рослинним тисненням.

Оправа XVIII ст.: дошки в шкірі, 200 x 150 мм, верхня кришка відсутня, нижня з тисненими орнаментальним ромбоподібним середником, внутрішньою лінійно-орнаментальною та зовнішньою лінійною рамками; залишки шкіряних застібок; корінець сильно потертий, дефектний.

Стан збереження блока задовільний. На арк. 38 та 38 зв. посередині темна пляма, На правому березі арк. 211 (першому) в аркушевій рамці смуга червоним олівцем; починаючи з арк. 209 до кінця видання по центру середнього (бокового, вертикального) берега сліди намокання.

Форзац: простий.

Записи на арк. 1 по правому берегу латинський запис про передачу цієї книги після смерті Василя Квітки до бібліотеки Харківського колегіуму («Bibliotheca Collegij Charcoviensi») 1735 р. На нижньому форзаці – власницькі написи Романа Григоровича Квітки (після прізвища закреслено: «Афанасьєва»), Ірини Григорівни Ковалевської, без дати, кирилицею, скорописом.

Наклейка прямокутна на корінці із записом вицвілим чорнилом: «Могилів / Небо нове / 1699 р.».

Місцезнаходження: ХДНБ ім. В. Г. Короленка, фонд документних пам'яток, колекція українських стародруків. Шифр 527408, інв. № 37136. Примірник інвентаризовано у ХДНБ 05.01.1937 р.

Попередні місця зберігання: бібліотека Харківського колегіуму (згідно з написом на арк. 1); Музей українського мистецтва у м. Харкові, 1920-і – початок 1930-х рр. (на арк. 1 понизу майже стертий запис синім олівцем щодо музейної інвентаризації: «М.<атеріальна>К. <нига>№ 101<6?>»).

Додаткова інформація.

Роман Григорович Квітка – харківський полковий суддя, брат Василя Григоровича Квітки, який був одним з перших слобідсько-українських бібліофілів.

Пам'ятка української літератури XVII ст. пам'ятка білоруського друку кінця XVII ст., книжкової графіки доби бароко. Примірник з родинної бібліотеки Квіток (Слобожанщина, Харків); після смерті останнього власника – Василя Квітки – приєднана до бібліотеки Харківського колегіуму, XVIII ст.).

Джерела

1. Галятовський, чернець ім'я Йоаникій // Києво-Могилянська академія в іменах. XVII–XVIII: Енциклопедичне видання. – Київ, 2001. – С. 165–167.
2. Дубина, О. Ю. Мотив сходження героя в «Небі новому» Іоанікія Галятовського / Дубина О. Ю. // Магістеріум : [зб. наук. пр.] / Нац. ун-т «Києво-Могилянська академія». – Київ, 2015. – Вип. 61 : Літературознавчі студії. – С. 75–79.
3. Каганов И. Я. Каталог библиотеки Харьковского коллегиума 1769 года : (из истории укр. кн. культуры XVIII ст.) // Книга. Исслед. и материалы. – Сб. 6. 1962. – С. 105–122.
4. Книжки із бібліотек представників роду Квіток в фондах Харківської державної бібліотеки імені В. Г. Короленка : [опис І. Я. Лосієвського] // Історія роду Квіток / А. Ф. Парамонов. – Харків, 2013. – С. 131–145.
5. Книга Беларусі. 1517–1917 : зводны каталог / Г. Я. Голенченко [и др.] – Минск : Белоруская савецкая энцыклапедыя, 1986. – 615 с.
6. Кочубей, Т. Бібліографічний огляд життєвого і творчого шляху І. Галятовського / Тетяна Кочубей // Іст.-пед. альманах. – 2006. – Вип. 2. – С. 157–168.

7. Крекотень В. Українська барокова проза // Українське бароко: в 2 т. – Харків: Акта, 2004. – Т. 2. – С. 331–443.
8. Лосієвський І. Я. Реконструкція українських приватних зібрань XVIII ст. (на прикладі книжкової колекції Квіток у ХДНБ) / Ігор Лосієвський // Пам'ятки писемності та культури: вивчення, збереження, популяризація : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю, Одеса, 13–14 грудня 2023 р. / Одес. нац. наук. б-ка ; упоряд. Г. М. Шпак ; відп. ред. Л. В. Арюпіна. – Одеса, 2024. – С. 34–41. – URL: https://odnb.odessa.ua/ONNB_ec/NashiVid/543893.pdf
9. Парамонов А. Ф. Історія роду Квіток. – Харків: Харків. приват. музей міської садиби, 2013. – 152 с.
10. Подробный словарь русских граверов XVI-XIX вв. : / сост. Д. А. Ровинский. – Санкт-Петербург, 1895. – Т. 1. – Страницы. 178–181.
11. Славянские книги кирилловской печати XV–XVIII вв. / сост. С. О. Петров, Я. Д. Бирюк, Т. П. Золотарь. – Киев, 1958. – № 358.
12. Старопечатные книги кирилловской печати в музеях Белоруссии : каталог / Государственный музей БССР. – Минск : Полымя, 1985. – 54, [2] с. – № 103.
13. Сумцов Н. Ф. Иоаникий Галятовский. К истории южнорусской литературы XVII в. – Киев: Тип. Г. Т. Корчак-Новицкого, 1884. – 86 с.
14. Сумцов Н. Ф. Обзор содержания проповедей Иоанникия Галятовского. Харьков, 1913. – 282 с.
15. Ушкалов Л. Есеї про українське бароко. – Київ : Факт; Новий час, 2006. – 284 с.
16. Ушкалов Л. Світ українського бароко: філологічні етюди. – Харків : Око, 1994. – 112 с.
17. Чепига І. П. Оповідальні елементи збірників І. Галятовського «Небо новое» і «Скарбница потребная» // II наукова конференція аспірантів. Тези доповідей. – К., 1963, с. 59–60.
18. Чепига И. П. Творчество Иоаникия Галятовского, украинского писателя второй половины XVII в. : автореф. дис. ... канд. филол. наук / И. П. Чепига. – Киев, 1965. – 12 с.
19. Шевчук В. Муза Роксоланська: українська література XVI-XVIII ст. / Валерій Шевчук. Київ : Либідь, 2005. – Кн. 2. – С. 164–170.
20. Яковенко, Н. Освоєння «чужого» сакрального простору : (католицькі святі та чуда у прикладах Іоаникія Галятовського)

/ Наталя Яковенко // Київська Академія / Нац. ун-т «Києво-Могилянська академія». – 2013. – Вип. 11. – С. 24–78.

21. Яковенко Н. У пошуках Нового неба: Життя і тексти Йоанікія Галятовського / Наталя Яковенко. – Київ : Критика, Laugus, 2017. – 697, [3]с.

Опис О.Я. Ісаєнко, І. Я. Лосієвського.